מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל לא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין *ואם התחילו אין מפסיקין [2]מפסיקין (*לקרות ק"ש) ואין מפסיקין לתפלה: **גמ'** הי סמוך למנחה אילימא למנחה גדולה אמאי לא האיכא שהות ביום טובא אלא סמוך למנחה קטנה אם התחילו אין מפסיקין נימא תיהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי *כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה לא לעולם סמוך למנחה גדולה ובתספורת בן אלעשה ולא למרחץ לכולא מילתא דמרחץ ולא לבורסקי לבורסקי גדולה ולא לאכול בסעודה גדולה ולא לדין בתחלת דין רב אחא בר יעקב אמר [3]לעולם בתספורת דידן לכתחלה אמאי לא ישב גזירה שמא ישבר הזוג ולא למרחץ להזיע בעלמא לכתחלה אמאי לא גזירה שמא *יתעלפה ולא לבורסקי לעיוני בעלמא לכתחלה אמאי לא דילמא חזי פסידא בזביניה ומטריד ולא לאכול בסעודה קטנה לכתחלה אמאי לא דילמא אתי לאמשוכי ולא לדין בגמר הדין לכתחלה אמאי לא דילמא חזי טעמא וסתר דינא [4]מאימתי התחלת תספורת אמר רב אבין משניה מעפורת של ספרין על ברכיו ומאימתי התחלת מרחץ אמר רב אבין משיערה מעפרתו הימנו ומאימתי התחלת בורסקי משיקשור בין כתיפיו ומאימתי התחלת אבילה רב אמר משיטול ידיו ור' חנינא אמר משיתיר חגורה ולא פליגי *הא לן והא להו אמר אביי הני חברין בבלאי למאן דאמר *תפלת ערבית רשות כיון דשרא ליה המייניה לא מטרחינן ליה ולמ"ד חובה מטרחינן ליה והא תפלת מנחה דלכולי עלמא חובה היא ותנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רבי חנינא משיתיר חגורו התם

מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל. והא דאמר בערבי פסחים (דף צט: ושם) ערבי שבתות וערבי ימים טובים לא יאכל עד שיתאפל היינו אפילו התפלל לא יאכל כדמפרש התם כדי שיכנס לשבת כשהוא בתאוה אבל לא התפלל אפילו בשאר ימים מי אסור כדאמר הכא: **ואם** התחילו אין מפסיקין. אפילו התחילו באיסור כדמוכח בסוכה (דף לח:) גבי מי שבא בדרך ואין בידו לולב נוטלו על שולחנו ופריך למימרא דמפסיקין והא תנן אם התחילו אין מפסיקין ולא משני דהכא בהתחילו בהיתר וגבי לולב התחילו באיסור דמעפרא זמניה הוא וה"נ משמע בגמ' דקאמר כיון דשרי המייניה לא מטרחינן ליה ויתיישב מי הא דקשה בגמרא גבי לימא תהוי תיובתא דריב"ל: **אין** מפסיקין. ודוקא בדאיכא שהות ביום להתפלל כדמשמע בגמרא דקאמר בשנתה לא שכיח שכרות משמע דאין לו להפסיד תפלת מנחה וכסוכה (ג"ז שם) בהדיא מוקי מתני' בדאיכא שהות דמשני אמה שהבאתי לעיל הא דאיכא שהות והא דליכא שהות:

לימא תהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי. משמע ליה דאפילו התחיל מפסיק מדאמר אסור לטעום (ה) וא"ת לוקי מתניתין בהתחיל בהיתר דאשכחן גבי הבדלה (ע"פ דף קז:) דקאמר מי כי האי ליטעמא אסור לאדם *לטעום כלום קודם שיבדיל ואפ"ה משמע שם התחילו בהיתר אין מפסיקין דקאמר התם *הכי אמר רב הבדלה אינה קובעת וה"מ דקבעי ואכלי אבל אתחוי מעיקרא לא מתחלינן ויש לומר דשם התחילו אין מפסיקין משמע ליה אפילו התחילו באיסור כדפירש במתני':

בתספורת של בן אלעשה כו'. גרסה דהכי הלכתא ושרי סעודה קטנה במנחה גדולה עד זמן תפלה ודוקא סעודה גדולה כגון סעודת אירוסין וכשואין וסעודת מילה אסור ולא כרב אחא בר יעקב דאסר אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה דהלכה כליטעמא קמא דסתם לן הש"ס ורב אשי שהוא בתרא סידר את הש"ס והלכתא כותיה לגבי רב אחא בר יעקב ואמאי דאמר לקמן מאימתי התחלת דין אין להוכיח דמתניתין אייתי בתחלת הדין דלא כרב אחא דאיכא למימר דקאי אשם התחילו אין מפסיקין ומיהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה ואם התחילו מפסיקין ואע"ג דהש"ס אי לאו דר' יהושע בן לוי הוה מוקי לה בסעודה קטנה וסמוך למנחה קטנה ואם התחילו אין מפסיקין ולא קי"ל כר' יהושע בן לוי כדאמר בפרק תפלת השחר (ברכות כח:) מ"מ כיון דמסיק סתם הש"ס הכי משמע דבהא דאם התחילו מפסיקין קיימא לן כוותיה ודוקא בהא דאמר דאסור לטעום אפילו פירות לא קיימא לן כוותיה: **דאא** לן והא להו. פי' בקונטרס בני בבל היו חוגרים עצמם בחוזק וכ"מ בסמוך מדקאמר הני חברין בבלאי למ"ד תפלת ערבית רשות מכי שרא המייניה לא מטרחינן ליה ורבי חנינא שהיה בא"י היה אומר לתלמידיו שהיו מבבל ורב שהיה מבבל אומר לתלמידיו שהיו מא"י לפי שדרכן היה להתרחק שלא היו יכולין לעסוק כל כך בביתם וקשה דבפרק כיצד מברכין (שם דף מד:) כשהוא קאמר רב חסדא אמר מר על האדם ועל פירותיה ור' יוחנן אמר על האדם ועל הפירות ואמר התם לא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה רב נחמן ארב חסדא אינהו אכלי ואנן מברכינן ומתי פריך לימא רב חסדא אומר לתלמידיו שהיו מארץ ישראל פו"ל דקיים ליה שבתותה שעה לא היו לפניו תלמידים מארץ ישראל*:

למ"ד תפלת ערבית רשות לא מטרחינן ליה. וא"ת היפוך ליה משום ק"ש ו"ל כגון שקרא ק"ש וגרחה לר"י אפילו למאן דאמר תפלת ערבית רשות אין לבטלה בחנם אלא בשביל שום צורך כמו בשרא המייניה דהכא אי אם שום מצוה שאינה עוברת יעשה המצוה ולא יתפלל אע"פ שהמצוה אינה עוברת אבל בחנם אין לבטלה תדע שהרי יעקב תקנה ולמה יש לבטלה בחנם ועוד דאמרינן בפרק תפלת השחר (שם כו: ושם) שהיא כנגד הקטרת אברים שהיא כל הלילה דלא מעכבי כפרה אלא מצוה ב"ש תפלת ערבית מצוה ואין להאריך: התם

מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל. להספר: סמוך למנחה. קודם למנחה: עד שיתפלל. שמא ישכח ולא יתפלל והא אפילו בחול כמי והא דתני הכא משום דדמי להא דתני גבה לא יאכל החייט במחטו ע"ש עם חשכה שמא ישכח ויצא משהחשך: ולא יכנס. סמוך למנחה: לא למרחץ כו'. וטעמא דכולהו משום שמא ימשך עד שיעבור זמן תפלה: ואם התחילו. אחת מכל אלו: אין מפסיקין. אלא יגמור ואח"כ מתפלל ובגמרא (דף י.) מפרש בדאיכא שהות לגמור קודם שיעבור הזמן: מפסיקין לק"ש. דאיכא מדאורייתא: ואין מפסיקין לתפלה. ובגמרא (דף יא.) פריך הא תנא ליה ריש: **גמ'** מנחה גדולה. התחלת זמן תמיד של בין הערבים מכי מתחיל להעריב דהיינו מחצי שבע ולמעלה דהא חצי שש וחצי שבע אמה עומדת בראש כל אדם וקורדום כנגדה למטה ואינה עוטה לשום צל ומחצי ז' ולמעלה עוטה בראש מערב סמוך למנחה מהתחלת שבע: מנחה קטנה. בט' ומחצה שהיו רגילין שלא לאחרו יותר מכן כדאמרי' בתמיד נשחט סמוך לה מתחילת י': אם התחילו אין מפסיקין. בתמיה ויעבור הזמן לימא תהוי תיובתא כו' דקתני הכא יגמרו סעודתם: כן אלעשה. חתנו של רבי היה ופזר מעות ללמוד תספורת של כ"ג [בדרי' נח.] שהיה מספר כל ראשו ולא לגמרי אלא מניח כל השערות קצת כדי שיהא ראשו של זה בלד עיקרו של זה והיינו כסוס יכסמו [לא ראשיהם] (יחזקאל מד) ומימיה מוכח: בורסקי גדולה. עורות הרבה ובתחלת תקונן: לכולא מילתא דמרחץ. לחוף ראשו ולהשתמש בחמין ובטוקן ולהזיע: שמא ישבר הזוג. של מספריים ויהא צריך לחזר אחר זוג אחר: למרחץ. כמי לא תימא לכולא מילתא דמרחץ אלא להזיע בעלמא: יתעלפה. פשמי"ר בלע"ז: לעיוני בעלמא. שאין זה תחלת עשייתה ואפ"ה לכתחלה לא יכנס לה סמוך למנחה גדולה: דילמא חזי פסידא בזביניה. שמא נתקלקלו בחוכה העורות: ומטריד. יצטער ויהא טורוד בלעדו ולא יתפלל: ואסרו דינא. יסתרו מה שפסקו ויחזרו בהן וחוזר להיות תחלת הדין: מאימתי התחלת תספורת. דלימא שוב אין מפסיק כדתנן אם התחילו כו': מעפורת. סודר ונותנו על בריחו שלא יפול הסער על בגדיו: משיערה מעפרתו הימנו. סודרו הוא ראשון להפסקת בגדיו: משיקשור בין כתפיו. אם בתי זרועותיו שקורין בר"ל: פא לן והא להו. פבני בבל היו מוגרין את עצמן בחוזק וכשאוכלין צריכין להתירם ובני ארץ ישראל לא היו נוהגין כן בהתרת חגורה קודם נטילת ידים: למאן דאמר תפלת ערבית רשות. במסכת ברכות (דף כז:) מפני שהיא כנגד הקטר חלבים ואימורים שאין מעכבין כפרתן: לא מטרחינן ליה. להפסיק אלא יגמור ואחר כך יתפלל: ולמאן דאמר חובה כו'. בתמיה: לא

[ע"ל לק"ש כ"א במשנה שבסה"ק והסל"ם וכן בפרש"י להכא וכפיסקא דלקמן יא.]

ברכות כח:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לימא וכו' אסור לטעום כלום ומ"ת:

פי' יתלוס (ובעכיון ערך עלף גרס יתעלף פי' לשון עייפות כמו על כלם יוגה ויתעלף ועי' רש"י חולין ג: ד"ה נתעלף):

לפנינו שם הגי' שיאכל [דף קז.]

ברכות ד: סו:

[ברכות ה: מד. יומא כ: סוכה לו. מח. ביצה ה. יד: תענית ד: קדושין כט: ב"מ קז. ב"ב קמז.]

[ועי' תוספות ברכות מד. ד"ה אינהו וחוס' קידושין כט: סד"ה הא]

רבינו חננאל

מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל. אתינן לאוקמה סמוך למנחה גדולה שהוא מו' שעות ומחצה ולמעלה. ובמסכת ברכות ולמעלה ופירושם בסמוך בבוס' סנהדרין בפרק כהן גדול (דף כב) מאי כסוס יכסמו את ראשיהם תניא כמין תספורת לוליאנית אבר רב יהודה אבר שנואל תספורתא היראה היכי דמי אבר רבה ראשו של זה בצד עיקרו של זה ראשו של זה מוגרין וכו' מגינו בגי' אלעשה מוגרין בגי' אלעשה מוגרין בגי' אלעשה מוגרין

לא שכיחא שכרות. אין דרך להשתכר מבע"י לפיכך גומר ויתפלל אבל בלילה עשוי להשתכר בסעודתן: **סכון לקרא אלהיך** · התנאה לפניו: **רמי פוזמקי** · טוכן לאפילאות חשובים ברגליו ובלע"ז קאלט"ש: **שדי גלימא** · משליך אדרתו מעליו שלא ירגה כתשוב: **ופכר ידיה** · תוכך ידיו באצבעותיו מרגל"ר בלע"ז כאדם המלטער מאימת רבו: **חיי עולם** · תורה תפלה לזרך חיי שעה היא לדפוקה לשלום ולמזונות: **נגה** · אימר: **מפרסב** · ממהר לעמוד: **דיינין מתעטפין בטליתן** · כשפותחין בדין מאימת שכינה ושלא יפנו ראשן לכאן ולכאן ותהא דעתן מיושבת עליהם: **עפיקי ואתו** · בדין אחר וכבר מעוטפים הן וכשנגמר אותו דין בא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלתן משיפתחו בעלי הדין בטענות דהכא ליכא למימר משיתעטפו: **עמודי** · שעליית בית המדרש נשען עליהם: **חליש לבייהו** · מלטערין שלא עשקו אותו היום בתורה: **תנא להו חייא בר רב** · שגדול שבר הדייניס ולא יצטערו ול"ל דאין זה [משמעות] לשון לבייהו אלא לשון חלש דעתייהו ולשון חלש לבייהו לשון תענית הוא שלא סעדו כל היום תנא להו חייא בר רב שאין צריכין ליסד ולידון כל היום אלא מקצת היום ומה שאמר מן הבקר עד הערב מדרש הוא שחשוב הדבר כמעשה בראשית שנאמר בו ערב ובוקר: **שמלכך** · דייך שהדיין קרוי מלך שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט): **נודים** · אומה שקורין קגלינים ואוכלי אדם הן והם רעבתנין: **מאכל יורשים** · יורשי הון רב שלא טרחו בו ואין עסוקים ודואגין לשוט אחרי מזונות ועסוק במלאכה: **כזורק אבן לחמת** · קשה לגוף ולי נראה לא קשה ולא יפה: מרחלאות שלהן ג' חדרים היו לו פנימי להזיע ולהתעטף אמצעי שיורד לתוכו מן המרחץ ולובש חלוקו ויוצא לחיצון וגומר לבישתו ומה שם שעה מיגיעת המרחץ: **טומדים ערומים** · פנימי: **מקרא** · ק"ש: **ערומים ולבושים.** אמצעי שיוצא בו ערום וממהר לכסות את עצמו ויוצא לחיצון: **וחולץ תפילין** · מראשו ואין ל"ל שאם לוחצן בידו בתיק שלהן שאינו מניח והא דתני ואין ל"ל כו' חיידי דבעי למיתני מליעתה ואינו מניח ואינו חולץ אמצעי לא כמרחץ גמור הוא ומקלת הורת מרחץ עליו הלכך היו בראשו אין צריך לחלוץ היה לוחצן אסור להניחן שם בראשו אלא יוצא לחיצון ומניחן: **אף על פי שאין בו לוחש** · שפיעה משם: **בחדתי** · שלא רחץ בו אדם מעולם אלא שהזמינו לכך: שאני

התם לא שכיחא שכרות הכא שכיחא שכרות א"נ במנחה כיון דקביעא לה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון דכולא ליליא זמן ערבית לא מירתת ואתי למפשע מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המיניה ועוד עמוסליקון הכי וליצלי אמשום שנא' °הכון לקראת אלהיך ישראל *רבא בר רב הונא בר"מי פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגו' רבא בשדי גלימיה °ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה אמר רב אשי חזינא ליה לרב בהנא כי איכא צערא בעלמא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה כי איכא שלמא °לביש ומתכסי °ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר *מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא והוו עסקי בשמעתא נגה לצלויי והוה קא מסרהב ר' ירמיה קרי עליה ר' זירא °מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה מאימתי התחלת דין רב ירמיה ורבי יונה חד אמר משיתעטפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים ולא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוו טפחי אעיברא דדשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש לבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדפתי °ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך *כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם °ויהי ערב ויהי בקר יום אחד 'עד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה אמר רב חמא מאי קרא דכתיב °אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין *תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסטים שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית מאכל כל אדם איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא °רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק *אבן לחמת אמר אביי °לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתיבי *הנכנס לבית המרחץ 'מקום שב"א עומדין לבושין יש שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפילין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים *ערומים ולבושין יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ותפלה ואינו חולץ תפילין ואינו מניח לבתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה וחולץ תפילין ואין צריך לומר שאינו מניחן כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם *והא אמר רבי יוסי בר חנינא [י] מרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה אלא כי קאמר רב אדא °בחדתי והא מבעיא בעא ליה רבינא *הזמינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון ולא איפשיטא ליה לאו הוא הדין למרחץ לא דילמא שאני

רבינו חננאל

ומאיתתי התחלת דין. אי הוו עסקי בדינא אחרינא משיפתחו בעלי הדין שענינתיהן ואי לא משיתעטפו הדיינין: עד מתי יושבין בדין עד זמן סעודה. ואמיקנא ארבע זמן סעודה לכל היא: כל דיין שדן

טריחותא למיסר המיניה ועוד ליקו הכי ולילי ומסני מקום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. °ולא חיים לשנויי קושיא קמייתא מכאן שלריך לאזור חלציו כשמתפלל ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דבעינן לאזור אלא שלא יהא לבו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכך היו לריכים לאזור בשעת תפלה אבל לדידן שיש לנו אבנטו של מכנסים אין אנו לריכין לאזור: **רמי** פוזמקי · מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בעו' באלב ווי"ב: **אי** איכא דאית ליה דינא ליעול · משמע דעדיף דין מהלמוד תורה והא דאמרי' בפ' בתרא דמ"ק (דף יז·) גבי ההוא דמרקיה זיבורא ושכיב עייולוהו למערתא דסיסרי ולא קבלוהו למערתא דדייני וקבלוהו התם בדיינין שאינן מומחין שפעמים טוען אחר השוחד: **דין** אמת לאמיתו · לאפוקי *דין מרומה: שאני

התם לא שכיחא שכרות הכא שכיחא שכרות ואע"ח דברים פ' בתרא דתענית (דף כו: וש"ס) אמרינן שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרינן מנחה ונעילה דשכיח שכרות חיישינן אלמא גם במנחה שכיח שכרות וי"ל דהתם לענין שיאלת כפים שאני דאפילו לא שתה אלא רביעית אסור ליטול את כפיו:

[לקמן נג. ביצה עו: תענית כח.]

סנהדרין ז. מגילה עו:

ספסים יב: ע"ש

תוספתא ברכות פ"ב (לקמן קג: ע"ז מד: זבחים קב: קידושין נג:)

ברכות כו: ע"ש

שם נדרים ז.

[כגון ממת יין שהוא חסר וזורק לתוכו אבן שיתמלא וזה לא מעלה ולא מוריד ושוב היה שימלאהו יין ע"ש והביאו המג"א סי' קנ: סק"ג]

מס' ד"ח פ"ו ע"ש וע"ע

נז א טוש"ע א"ח סי' לא סעיף ב:

נח ב מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש"ע שם סעיף ה:

נט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

ס ד מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע א"ח סי' לה סעיף ג:

סא ה מיי' שם וס"ג מהל' ציצית הלכה יא טוש"ע א"ח סי' לא סעיף ו בהג"ה וסי' כד סעיף א:

סב ו מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ז ופ"ו מהלכות תפלה הל' ו סמג עשין לז טוש"ע א"ח סי' לנב סעי' ב וטוש"ע מ"מ סי' ה סעי' ה:

סג ז מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין לז טוש"ע א"ח סי' ה סעיף ג:

סד ח מי' מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' קנז [וסי' סד]:

סה [י] [מיי' שם הל' ב טוש"ע א"ח סימן פג סעיף א]

[עי' ב"ב דף ח ע"ב]

סו כ מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' סד וסי' מה סעי' ב [כרי"ף כאן ובפ"ג דברכות ד' כ. וכן בהל"ש כאן וזש סי' מ]

שאני בית הכסא דנפיש זוהמא · תימה כסוף פ"ק דמדריס (דף יז·) גרס בעי רבינא הזמינו לבית הכסא והזמינו לבית המרחץ מהו אלמא במרחץ נמי מיבעי ליה ויש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום הך דהכא ומיהו יש לקיים שם הגיר' והכא ה"פ מאי לאו כי היכי דלא איפשיטא ליה מבית הכסא ה"נ לא איפשיטא ליה מבית המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש זוהמיה להכי לא איפשיטא ליה אבל מרחץ בתר דבעיא הדר פשטא ל"נ הזמינו לבית המרחץ אינו מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק וכן יש בכמה מקומות: **דמתרגמינן** אלהא מהימנא · תימה דשלוש נמי מתרגמינן דעבד ליה שלוש וי"ל דהתם קראו שלוש על שם שהוא עושה שלוש דאי לא קראו שלוש אלא בעי למימר ה' שלוש ה' העושה לו שלוש א"כ ה"ל למימר ה' שלומו:

הנותן ודוקא במתנה שנתן לו ע"י אהבה שאין המקבל מתביים אבל המותן לדקה שהמקבל מתביים מתן בשתר יכפה אף (משלי כא): **יהבה** ניהליה · דמותרת לזרים כפירוש הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (חולין קלב·) והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף כה·) חזקה לכהונה חילוק מתנות כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יהבה ניהליה:

ה"ג נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים · ואע"ג דבלאו הכי נגזר דכתיב (בראשית טו) ועבדום וענו אותם שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו *קודם שנולד יצחק ל' שנים: **ושל** סדום כ"ב שנה-כמו שמוכיח בקול שהיה אברהם בן מ"ח שנה כשנכנס סדום ושלותה כ"ו שנים משמע שהיה אברהם בן ע"ג כשהרג את המלכים ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה כשהכה את המלכים דקאמר התם אברהם חיינו כשנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה היה שנאמר ויהי מקץ שלשים שנה וגו' וחזר לחרן והשה שם ה' שנים שנאמר ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וגו' ואותה שנה שילא מחרן שנת רעב היתה ירד למצרים והשה שם ג' חדשים בא ויעב לו באלוני ממרא היא שנה שכבש את המלכים ולפ"ז לא היתה שלותה אלא כ"ד ולריך לומר שהיתה בשלוה ב' שנים בתחלה: ולא

שאני בית הכסא דמאים: אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר °ויקרא לו ה' שלום אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתי' °האל הנאמן וכ"ת ה"נ והאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב °שרי למימר הימנותא בבית הכסא התם שם גופיה לא איקרי הכי דמתרגמינן אלהא מהימנא הכא שם גופיה איקרי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר °לדעת כי אני ה' מקדשכם *תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם מכאן ארשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה אמר אביי *שאיף ליה משחא ומלי ליה כוחלא והאידנא דחיישי' לכשפים מאי אמר רב פפא שאיף לי' מאותו המין איני *והאמר רב חמא *(בר) חנינא הנותן מתנה לחבירו א"צ להודיעו שנאמר °ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו לא קשיא הא במילתא דעבידא לאגלויי הא במילתא דלא עבידא לאגלויי והא שבת דעבידא לגלויי מתן שברה לא עביד לגלויי רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא אמר כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב יהיבנא ליה ניהליה א"ל רבא בר מחסיא הכי אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם יהבה ניהליה אמר חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי א"ל אין א"ל היינו דאמר רב מילתא אלבישייהו יקירא א"ל אמר רב הכי בתרייתא עדיפא לי מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי יהיבנא לך: *ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב °לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם יחור אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה שמתוך שישיבתה קרובה

מידיעתו לריך להודיעו שמידו באה לו שמתוך כך יהא אוהבו: **לדעת כי אני ה' וגו'** · להודיעם אני בא שאני רולה לקדשם: **שייף ליה משחא** · ישפשפנו בשמן בין עינו דבר הנראה שהשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה התינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי: **ומלי ליה כוחלא** · נוהן כחול סביב עינו וכן לשונו בתלמוד: **לכשפים** · שתשדנו שכשפו: **לאגלויי** · מי נתנו לו: **מתן שכרה כו'** · והוא הודיעם [ע"י משה] בעל פה מה שכרה: **רב חסדא** · כהן הוה *כלתמרינן (ברכות פ"ו דף כל·) גבי עיר אחת היתה בא"י ובה שמונים זוגות אחים כהנים הגשואים שמונים זוגות אחיות כהנות ובדקו מסורת עד מהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתיה דרב חסדא דהוו נסיבי לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: **הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא** · זוג של שרוע לחיים וקיבה שנתנה לו ורשאי להאכילן לישראל ואע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא יליפינן מהכא דמתנות כהונות בזמן הזה דהאידנא כהוג עלמא כתלמא בבלאים וכרבי יהודה בטבילת בעלי קריין לת"ת וכרבי אלעזר בראשית הגז שהיה אומר אינו נוהג אלא בארץ וכן מתנות בימי רב חסדא אכתי לא נהוג כר' אלעזר ובימי ר"ל בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז לא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי (ה) דאחזו במנהג בראשית הגז בימי ר"ל ולא מחינא בהו והגבא כולא כוותיה השתא דנהוג אף במתנות לא משגיחין מהגא: **תדהא** · חדשה שלא שמעתיה: **מילתא אלבישי' יקירא** · מעיל דמיו יקרים למי שרגיל לעובשו כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו אתה מחזר אחריהם: **משקל כ' סלעים** · לאו דוקא נקט בתלמידי רבינו יצחק הלוי מלאתי כתובת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתובת: **שישיבתה קרובה** · שנתישבו בה מקרוב כלומר עיר חדשה: **דמקרבא** · לנוס שם: **וזוטא** · ולא לריכין אתה להקפיד על קיומה: **מה קא חזו לה** · למה ליה למימר להו: **שישיבתה קרובה** · שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושתים דע"כ בוני מגדל בחרן שנער היו ולא היה יושב בעולם אלא באותה בקעה דכתיב (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי בנסעם

עי' רש"י חולין מד: ד"ה רב חסדא ומה שרשמתי שם

ביצה טז.

ג"ז שם

[ביצה טז.ע"ש]

[ע"ל ברכ']

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה הוה נקט וכו' וכי היכי דלאחזוק במנהג בראשית הגז:

מגילה טו:

כ"מ א"ר יצחק שישיבתה של צוער נ"א שנה

עונותיה מועטין שנאמר °הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער מאי קרובה אילימא קרובה דמיקרבא וזוטא והא קא חזו לה אלא מתוך שישיבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר *אבין מאי קרא דכתיב °אמלטה נא שמה נ"א בגימטריא נ' וחד הוי ושל סדום נ' וב' ושלותה כ"ו

ערכין יז

מקדם ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו ובנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרבה סדום היו אלא חמשים ושתים שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו האומות כדתניא בסדר עולם אמר רבי יוסי נביא גדול היה עבר שקראו בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ ואם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר באמצע ימיו לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע באיזו משותיו אלא בסוף ימיו לא וחשוב שנותיו של פלג ומצאת שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם וכשחרב סדום שנת ל"ו לאברהם שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ואברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): **ושלותה** · האמורה בה גאון שבעת אחם ואם השקט היה לה וגו' (יחזקאל טו) וכתיב כתיב לא ידעו עיר לא הדריכוהו וגו' (איוב כח): עטריים

נ"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו. ישיבתה של סדום נ"ב שנה הוה שהיתה מוקדמת לצוער שנה ושלותה כ"ו דכתיב שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו הדרי כ"ח שנה ובארבע עשרה למרידה בא כדרלעומר והחריבה נמצאת שלותה כ"ו שנים ותשולם נ"ב לישיבתה:

רב נסים גאון

רב חסדא הוה נקט מתנתא דתורא ביריה. רב חסדא כהן הוה ותמצא במסכת ברכות בפרק כיצד מברכין (דף מד) אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל ונופנא שמה והיו בה שמונים וזוגים אחים כהנים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתית דרב חסדא כו' ואע"ג דאיניהי כהנתא אינהו לא כהני:

רבינו חננאל

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בבית"כ שהשם נופיה איקרי שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום אבל לומר נאמן בבית הכסא מותר שאינו שם שנא' האל הנאמן ומתרגמי' אלהא מהימנא: **אמר** רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במילתא דלא עבידא לאיתגלויי. אבל במילתא דעבידא לאיתגלויי לא. שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו: **אמר** רב לעולם אל ישנה אדם בנו אחד משאר בניו. שהרי בשביל ב' סלעים מילת שהוסיף יעקב אבינו ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: **אמר** רב לעולם יחור אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה [שמתוך שישיבתה קרובה] עונותיה מועטין א"ר חנן מאי קרא שנאמר הלא מצער היא ותהי נפשי כלומר מצער עתה בקרוב נתיישבה. א"ר יצחק ישיבת צוער

עשרים ושש דכתיב שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר . אין זו שלוש וי"ג מרדו אין זו שלוש שהיו בהן מלחמות הרי כ"ה שנים ושנת כ"ו והרג כדרלעומר והיתה בשלוה כ"ו הנותרים מנ"ב : גרומס בית אלהינו . ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה : קשקושי ואברורי. *בירכות ומגדלים: תורה אור

רב אשי רואה היה במתא בגרמא ב"ד דכתיב °שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו וארבע עשרה שנה וגו' : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב *כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר °לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו וה"מ בבתים אבל *בקשקושי *ואברורי ליתי לן בה אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת ישמעאל ולא תחת נכרי תחת נכרי ולא תחת חבר תחת חבר ולא תחת תלמיד חכם תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל חולי ולא חולי מעים כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש כל רעה ולא אשה רעה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים ירועות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות מאי קראה אמר רב משרשיא °שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר : *ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת אמר רב חסדא ^ובו ביום ואמר רב יוסף ^אפי' בשבת רבי יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי עבדי ליה עיגלא תילתא אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתענית יתיבנא אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה דאמר *רב יהודה ^לוה אדם תעניתו ופורע א"ל תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפי' בשבת : ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לק"ש : הא תנא ליה רישא אין מפסיקין סיפא אתאן לדברי תורה דתניא °חברים שהיו עוסקין בתורה 'מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה א"ר יוחנן ^לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחבריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש כי תני ההיא °בעיבור שנה דאמר רב אדא בר אהבה וכן תנו סבי דהגרוניא אמר רבי אלעזר בר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה : מתני' 'לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה °שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו *ולא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה : גמ' תנן התם לא *°יעמוד אדם ברה"ר ויישתה ברה"ר ברה"ה וישתה ברה"ר אבל אם הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר וכן

ולא תחת חבר · פירש בקונטרס חבר פרסיים ול"ל דפרסיים היו בבבל מימות כורש כדפירש"י בפ"ב דגיטין (דף יז:) וחבריה בימי רבי יוחנן אתו לבבל כדאמר בהבא על יבמתו (יבמות סג:) ועוד דאמריגן בקדושין (עב·) הראלי פרסיים דומין לחיילות בית דוד הראלי חברין דומין למלאכי חבלה משמע דחברי לומה אחרת היא והא דאמר בפרק ב' דגיטין (דף יז·) אתא חברא שקל שרגא מקמייהו אמר רחמנא אז בטולך לו בטולא דבר עשו למימרא דבני אדומים מעלי מפרסיים והתניא אלהים הבין דרכה וגו' ידע הקב"ה שאין ישראל יכולים לקבל רוב גזרותיו של עשו הרשע עמד והגיל אותם לבבל ולא מקום דחברים היו פרסאי אלא עיקר היו הפרסיים והחבריה שביניהם היו כפופין להן ומשני הא מקמי דאתו חברי לבבל היו פרסאי מעלו מרומאי והא דקאמר לו בטולך לו בטולא דבר עשו בתר דאתו חברי לבבל בימי ר' יוחנן כדמוכח בהבא על יבמתו (יבמות סג:) והרגיעו לת הפרסיים דדומיים מעלי מפרסאי ורש"י פירש שם דאתו חברי לבבל פרסיים בימי כורש ול"ל כדפריש' דהא בימי רבי יוחנן אתו חברי ופרסיים בימי כורש וכדמוכח בקדושין (דף עב·) דלא לומה אחת הן והר"ר יעקב מקובציל (ג) *מפרש דחברים היו משרתים מפרסיים דומים למלאכי חבלה לפי שלובשים בגדים שחורים ורחבים והיינו דשקל הכומר שרגא להביא לעש"ז שלהן :

כגון אמו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה · והא דאמר ליה רבי זירא לרבי ירמיה *מסיר אזנו משמוע תורה וגו' וי"ל תורתו היתה אומנתו או עדיין לא היתה שעה עובדת :

כגון רבי שמעון בן יוחי וחבריו · והא דאמר לקמן (דף לג:) כי הוה מצי *(זמן תפלה) לבים ומכסי ומגלי ההוא °מגלי הייגו ק"ש : **בעיבור** שנה · שלא יתקלקלו המועדות :

שמא ישכח וילא · אליבא דרבא דאמר לא גזרי גזירה לגזירה אין לפרש שמא ישכח המתן דאפילו ילא ליכא איסור דאורייתא כדאיתא בפ"ב דב"ק (דף כו:) הכיר בה ושכחה לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה אלא שמא ישכח את המתן להגיעו עד שיהיה שבת ולכשוף כשיזכור את המתן ישכח שהוא שבת וילא : **לא** יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י · בהמולא תפילין (עירובין דף צ"ו) מוקי לה בחפצים הצריכים לו ודברי הכל פי' אפי' רבנן דאמרי עומד אדם ברה"ה ומטלטל ברה"י הכא מודו דכיון דצריך לשתות איכא למיחש שמא יבליס אלא וא"ת השתא נמי כי יכיים רחמנו ורובו אמאי שרי הא מפיק מרה"י לרה"ר שלוקח ברה"י ונחית בבטנו ברה"ר דהכי אמר התם השתין מיס ורק חייב חטאת ויש לומר דבלעיתו היינו הנחתו ואין לחוש במה שבוב ככנסים לתוך מעיו דלאמר (לקמן דף פ·) הוליא ליו לכתוב ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי שפיר הא דפרק אמרו לו (כריתות דף יב:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב והשתא היכי תני ר"מ הוצאה אלא מחייב עליה עד שתגמוע במעיו בהדי הנהו דמחייב

מסורת הש"ס

עשרים ושש דכתיב שתים עשרה שנה עבדו אם כדרלעומר . אין זו שלוש וי"ג מרדו אין זו שלוש שהיו בהן מלחמות הרי כ"ה שנים ושנת כ"ו והרג כדרלעומר והיתה בשלוה כ"ו הנותרים מנ"ב : גרומס בית אלהינו . ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר ביהודה : קשקושי ואברורי. *בירכות ומגדלים: תורה אור

רב אשי רואה היה במתא בגרמא ב"ד דכתיב °שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו וארבע עשרה שנה וגו' : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב *כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר °לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו וה"מ בבתים אבל *בקשקושי *ואברורי ליתי לן בה אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה והא חרבה מאותו עון לא חרבה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב תחת ישמעאל ולא תחת נכרי תחת נכרי ולא תחת חבר תחת חבר ולא תחת תלמיד חכם תחת ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל חולי ולא חולי מעים כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש כל רעה ולא אשה רעה : ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים ירועות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות מאי קראה אמר רב משרשיא °שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר : *ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת אמר רב חסדא ^ובו ביום ואמר רב יוסף אפי' בשבת רבי יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי עבדי ליה עיגלא תילתא אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתענית יתיבנא אמרו ליה ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה דאמר *רב יהודה ^לוה אדם תעניתו ופורע א"ל תענית חלום הוא ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנעורת ואמר רב חסדא ובו ביום ואמר רב יוסף אפי' בשבת : ואם התחילו אין מפסיקין מפסיקין לק"ש : הא תנא ליה רישא אין מפסיקין סיפא אתאן לדברי תורה דתניא °חברים שהיו עוסקין בתורה 'מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה א"ר יוחנן ^לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחבריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש כי תני ההיא °בעיבור שנה דאמר רב אדא בר אהבה וכן תנו סבי דהגרוניא אמר רבי אלעזר בר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לקריאת שמע ולא לתפלה : מתני' 'לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה °שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו *ולא יקרא לאור הנר באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראין אבל הוא לא יקרא כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה : גמ' תנן התם לא *°יעמוד אדם ברה"ר ויישתה ברה"ר ברה"ה וישתה ברה"ר אבל אם הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה מותר וכן

*) כדפ"ל הגי' ברה"ר וכו' ברה"י

[לקמן קמט.]

עירובין כ. ע"ש לט. ע"ש

[נ' הענין אברהארי פי' מומת הטיר בלשון פרסי]

מעלי

תענית יב: ע"ש

[ע' תוס' לקמן כד. ד"ה תעני']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכר לומה. ע"ב וכש"י בפ"כ"ילה דף מה ריש ע"א מחכרי שם לומה שהיתה עם פרסיים עכ"ל: (ב) ד"ה עגלא תלתא שליטי. ע"ב וביעירוכין דף סג. דמה רש"י בעמוד פ' זה ע"ש: (ג) תוס' ד"ה ולא תתא וכו' וכל' יעקב מפרנ"ו פירש דחבריהם הם דומים מפרסיים דומי' למלאכי חבלה:

[נ' הענין אברהארי פי' מומת הטיר בלשון פרסי]

[ע"ל עידן גלויי]

רבינו חננאל

וכל ע"ר שגגותיה גבוהות מבהכ"נ מופה ליחרב שנאמר לרומם בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו . אמר רב אשי [אנא] עבדי למתא מחסיא שהכנסתי [את בית] הכנסת למעלה מכל גג דלא ליחרב מהאי עון *)לעולם:אמר רב תחת נכרי ולא תחת ישמעאל. תחת ישמעאל ולא תחת חבר שהן רעים כדגרסי' ביבמות (סג:) תחת חבר ולא תחת ת"ח . כלומר אין בו כח להציל מיד הרשעים בזרוע רמה . וכ"ש יתום ואלמנה : אמר רב כל חולי ולא חולי מעים . כל כאב ולא כאב לב . כל מחוש ולא מחוש ראש : אמר רב יפה תענית לחלום כאש בנעורת . אמר רב חסדא ובו ביום אמר רב יוסף ואפי' בשבת . ואינו תענית חלום . זה שאמר רב לוה אדם תעניתו ופורע אלא שקבל עליו מעצמו להתענות בו. ואפי' אם אירע בו אונס לוה ופורע . ודייקינן מהא דגרסי' בתענית צערא קביל עליה כי הא שמעי' דמחייב

[ע"ל עידן גלויי]

גליון השש"ס

גמ' חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש . עי' מ"ק ט ע"ב תוס' ד"ה כאן כמנוס וכו' וז"ע ועמוד כזה הלכו"מ בחשובותיו : מתני' שמא ישכח וילא. עיין לעיל ג ע"א תוס' ד"ה עקיבת גופו : תוס' ד"ה כגון ר"ש וחבריו . מגלי הייגו קכילת שמע . עיין כרכות טו ע"א תוס' ד"ה אמגלי :

היכא דאירע בו [אונס]. אמר רב לוה אדם תעניתו ופורע ותענית חלום בין כך ובין כך לא: אם התחילו אין מפסיקין (בו) [כו']. ואוקימנא סיפא איצטריך לדברי תורה. דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה . א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין אפי' לתפלה והא דתניא כשם שאין מפסיקין לק"ש ההיא בעיבור שנה תניא דא"ר אלעזר ב"ר צדוק כשהיינו עוסקין בעיבור שנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לק"ש ולא לתפלה : מתני' לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה כו' . ירושלמי [נעיל בכלבה ב'] ממה דתנינן מנחה וחני לה ר' הייא השיכה . הדא אמר אפילו השיכה דתנינן בתרה מנחה היא : תנן התם בטוף ערובין לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"ר ולא ברה"ר וישתה ברה"ר הכנים ראשו ורובו למקום ששותה

*) מלוי כיון דכתיב ולהעמיד תרכותיו מה דכתיב ע"ש ודו"ק :

גם היא לשובה . והיינו דכתיב ולהעמיד תרכותיו מה דכתיב

תוס' ד"ה כגון ר"ש וחבריו . מגלי הייגו קכילת שמע . עיין כרכות טו ע"א תוס' ד"ה אמגלי :

סח א מיי' פי"ח מהל' תפלה הל' ב טוש"ע ח"מ סי' קכ סעיף ב : סט ב טוש"ע שם : ע ג מיי' פ"ח מהלכות תענית הלכה יב סמג עשין דרכנן ג טוש"ע ח"מ סי' רכ סעיף ב [ובריי"ף כאן וכפ"ק דתענית ד' קע"ב,וכרא"ש כאן וכפ"ע דברכות סי' ס' וכפ"ק דתענית סי'עז]: עא ד מיי' שם טוש"ע ח"מ סי' תקסח סעיף ב: עב ה מיי' וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רפח סעיף ד :

[בלשון ישמעאל מגדל] ואמר רבינו יעקב דהני גגין דידן דקשקושי דמיין לפי שאין משתמשין עליהן כמו שהיו גגלין לשמשה על גגותיהן בימי חכמים ולפ"ז ה"ל להגיה בהכ"ל יותר משאר גגין [תו"י]

עג ו מיי' פ"ד מהלכות מלכים הלכה עז סמג לאוין רמב טוש"ע ח"מ סי' תקסח סעיף ב :

עד ז ח מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ה ופ"ו מהל' תפלה הל' ח סמג עשין יט טוש"ע ח"מ סי' קו סעי' ג :

עה מ מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ה :

[וכן מפרש הערוך בערך חבר]

עו י מיי' פי"ע מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סי' רנב סעיף ו :

עז כ מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה כ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שכ סעיף ח :

[לעיל יו"ד.]

[ס"ל עידן גלויי]